

Navika pušenja, konzumiranja alkohola i opojnih sredstava učenika šestih razreda osnovnih škola i program prevencije „Dobro nije što se puši, guta, pije“ u Zagrebačkoj županiji **(Tobacco, alcohol and drug consumption habits in primary school pupils of Zagreb county and program of prevention)**

Davorin Gajnik, Nataša Koražija

Zavod za javno zdravstvo Zagrebačke županije

Zavod za javno zdravstvo Krapinsko-zagorske županije

Sažetak

Uvod: Pušenje, pijenje alkoholnih pića i zloraba opojnih droga predstavlja sve veći zdravstveni i društveni problem, naročito među školskom populacijom. Djeca probaju ili počinju piti alkoholna pića u najranijoj dobi, uglavnom prvi put konzumiraju alkohol u roditeljskom domu, te je problem pijenja alkoholnih pića najrašireniji. Pokušaj prve konzumacije cigareta dešava se u višim razredima osnovne škole, ali iako zabrinjavajući ne predstavlja tako značajan problem u osnovnoj školi. Metode: Istraživačka metoda bila je anonimna anketa provedena nad 2.928 učenica i učenika šestih razreda osnovnih škola u Zagrebačkoj županiji. Rezultati: 34,11% anketiranih je probalo pušiti cigarete, 60% anketiranih je probalo piti alkoholna pića te je 0,22% anketiranih probalo konzumirati opojne droge. 10% anketiranih puši povremeno ili redovito, 35,28% anketiranih povremeno ili redovito pije, a 0,22% anketiranih povremeno konzumira opojne droge. Pojavnost konzumiranja sredstava ovisnosti kod promatrane populacije rangira se : alkohol , cigarete, opojne droge. Zaključak: Potrebno je izraditi nacionalni i lokalni akcijski plan za prevenciju ovisnosti o cigaretama i alkoholu kod osnovno i srednje školske populacije, te osigurati financijska sredstva za provođenje. Provođenje svakog oblika edukacije i prevencije pijenja, pušenja i konzumacije opojnih droga je dobrodošao i trebao bi se provoditi kontinuirano za sve ovisnosti, a ne samo za opojne droge. Nije dovoljno jednom godišnje održati predavanje u školi na temu ovisnosti, uglavnom o opojnim drogama, već treba stalno educirati mlade osobe o štetnosti ,prvenstveno alkohola i cigareta pa tek onda opojnih droga, na zdravlje pojedinca. Također, potrebno je ojačati roditelje u njihovoj roditeljskoj ulozi i pomoći im da budu što odgovorniji i kvalitetniji roditelji. Potrebno je izraditi nacionalni i lokalni akcijski plan za prevenciju ovisnosti o cigaretama i alkoholu kod osnovno i srednjoškolske populacije, te osigurati financijska sredstva za provođenje. Zagrebačka županija provođenjem programa „ Dobro nije što se puši, guta , pije“ u šestim razredima osnovnih škola pokušava djecu učiti štetnosti cigareta, alkohola i opojnih droga na zdravlje , ali ih pokušava i pripremiti za promjene koje im se događaju (pubertet) kao i za predstojeći život kroz izgradnju i stjecanje pozitivne slike i samopoštovanja o sebi i okolini. Zagrebačka i Krapinsko- zagorska županija prepoznale su problem ranog pijenja kod mladih te su kroz Županijsku sliku zdravlja i akcijski plan za zdravlje odredile mjere , aktivnosti i nositelje aktivnosti s ciljem prevencije ranog pijenja mladih osoba.

Ključne riječi: prevencija, alkohol, pušenje, droge, šesti razredi

Abstract

Aim: Smoking, drinking alcoholic beverages and drug abuse present a growing health and social problem, especially among school population. Children try or start drinking alcoholic beverages at the earliest age; in most cases they consume alcohol at their parents' home, and the problem of drinking alcohol is the most common. The attempt of first cigarette consumption occurs among the pupils of higher grades of elementary schools, and although disconcerting, it does not present such a significant problem in elementary schools. Methods: The method used in research was an anonymous survey conducted among 2,928 school-boys and school-girls of the sixth grades of Zagreb County elementary schools. Results:

34, 11% of respondents tried to smoke cigarettes, 60% of respondents tried to drink alcoholic beverages and 0, 22% of respondents tried to take drugs. 10% of respondents smoke occasionally or on a regular basis, 35, 28% of respondents drink occasionally or on a regular basis, and 0, 22% of respondents occasionally take drugs. The occurrence of consuming addictive substances among the observed population can be ranked as follows: alcohol, cigarettes, and drugs. Conclusion: It is necessary to devise a national as well as a local action plan, with the aim of preventing alcohol and drug addiction among the population of elementary schools and high schools, and provide funds for

its conduction. Carrying out any type of education and prevention of drinking, smoking and taking drugs is welcomed, and it should be done continuously for all addictions, not only for drugs. It is not sufficient to hold a lecture in schools once a year on addiction, mainly that of drugs, but it is essential to educate the youth incessantly about the damage that alcohol and cigarettes above all, and then drugs cause to an individual's health. It is necessary to devise a national as well as a local action plan, with the aim of preventing alcohol and drug addiction among the population of elementary schools and high schools, and provide funds for its conduction. Zagreb County is trying to teach children about the danger posed by cigarettes, alcohol and drugs to health, by carrying out a program 'What is smoked, swallowed or drunk is not good' among the sixth grades of elementary schools, and it is also trying to prepare them for the oncoming changes that happen to them (puberty), as well as forthcoming life, by building up and acquiring a positive image and self-respect, and that of their surroundings. Zagreb County and Krapina Zagorje County have recognized the problem of early drinking among the young and have, through a County image of health and action plan for health, set the measures, activities and its bearers, with the aim of preventing early drinking among the young.

Key words: prevention, alcohol, smoking, narcotics, sixth class

Članak je recenziran

UVOD

Zagrebačka i Krapinsko-zagorska županija osmislile su program prevencije ovisnosti školske populacije pod nazivom „Dobro nije što se puši, guta, pije“ čiji su autori, ujedno i autori ovog rada. Program je nastao iz želje i potrebe stručnjaka koji se bave primarnom prevencijom ovisnosti za cjelovitom edukacijom u području prevencije pušenja, konzumiranja alkohola i opojnih droga. Obzirom da se Centri za prevenciju ovisnosti uglavnom bave prevencijom i liječenjem ovisnosti o opojnim drogama, a problemi alkoholizma i pušenja koji se pojavljuju kao rašireniji oblici ovisnosti među mladima ostaju donekle „zapoostavljeni“, ovom programu cilj je djelovati u prevenciji svih ovisnosti i drugih oblika asocijalnih ponašanja. Temelj programa je osnaživanje ličnosti djece, učenje socijalnih vještina, pozitivno usmjeravanje kroz definiranje životnih ciljeva i jačanje međuvršnjačke pomoći. S druge strane, roditelje je potrebno osnažiti u njihovoj roditeljskoj ulozi, dati im smjernice koje se odnose na stil odgoja i informirati ih o karakteristikama adolescencije, ali i sredstvima ovisnosti kako bi znanjem osigurali kredibilitet u razgovoru s djecom.

Zagrebačka županija je „locirala“ problem sve veće prisutnosti pijenja mladih te je ovaj javno-zdravstveni problem ugradila u Županijsku sliku zdravlja i utvrdila prioritete u očuvanju zdravlja stanovništva Zagrebačke županije, među kojima je i problem ranog pijenja mladih u županiji. 1

Krapinsko-zagorska županija također je usvojila Sliku zdravlja sa prekomjernim pijenjem mladih kao jednim od pet prioriteta, a rad po izdvojenim prioritetima opširnije je obrađen u Akcijskom planu za zdravlje Krapinsko-zagorske županije.2

Program je baziran na edukaciji edukatora koji će u šestim razredima osnovnih škola u županijama provoditi preventivni program prevencije u deset tematskih jedinica, po pet za roditelje i učenike gdje se ne govori samo o opojnim drogama ili drugim ovisnostima već i o ulasku u pubertet i adolescenciji, komunikaciji dijete-roditelj, samopouzdanju i sličnom. Kroz radionice za učenike obrađuju se slijedeće teme: Komunikacija, Samopouzdanje, Samopoštovanje i osjećaji, Informacije, Definiranje životnog cilja, Samoprocjena i procjena. Teme za roditelje su: Komunikacija, Adolescencija, Roditeljstvo, Prepoznavanje simptoma ovisnosti i posljedice ovisnosti, Konflikti i njihovo rješavanje.

Programom je određeno da se na početku svake školske godine u šestim razredima osnovnih škola koje su pristupile provođenju programa (gotovo sve škole u Zagrebačkoj županiji, dok je Krapinsko-zagorska županija odgodila primjenu programa za neko buduće vrijeme), provede inicijalna anonimna anketa kojoj je cilj dobivanje realne slike o konzumaciji sredstava ovisnosti (cigarete, alkohol, opojne droge). Anketa je provedena na početku školske godine 05/06, 06/07 i 07/08 te se iz nje može sa znatnom sigurnošću odrediti pojavnost ovisnosti koja će se vjerojatno javljati i u budućnosti kod ispitanika.

U Zagrebačkoj županiji je tijekom 2006. godine provedeno istraživanje među populacijom starom između 15 i 29 godina na uzorku od 1500 osoba koje je provela grupa istraživača-autora3. Između ostalog ispitano je i rangirano 23 društvena činitelja rizika među kojima je bilo pitanja o razlozima zabrinutosti zbog stradanja u prometu, krađa, vjerska netolerancija, pisanje grafita itd. Isto tako, glede ovisnosti mladih o teškim drogama 68,5 % ispitanika izrazilo je zabrinutost zbog društveno nepoželjnih pojava (rangirano na 3 mjesto od 23), zabrinuti su zbog ovisnosti mladih o lakim drogama 60,0 % ispitanika (rangirano na 10. mjesto od 23), ovisnost o alkoholu zabrinulo je 56,6% mladih (13 mjesto od 23) te ovisnost mladih o duhanu zabrinulo je 4,0 % ispitanika (19 mjesto od 23). Istim istraživanjem utvrđeno je da 58,7% ispitanika povremeno ili često konzumira alkohol, 42,0% konzumira duhanske proizvode, hašiš ili marihuanu konzumira 6,6%, heroin, kokain i sl. 0,7% ispitanika. Podaci na Hrvatsku za 2004. godinu ne odudaraju značajno od istraživanja provedenog u Zagrebačkoj županiji (npr. alkohol: Županija: 58,7%; Hrvatska 55,9%).

Slično istraživanje provedeno je u Zadru 2006 godine gdje se na uzorku od 1000 ispitanika izradila rang lista problema koje mladi prepoznaju kao relevantne u svojoj društvenoj sredini. Prema tom istraživanju na 2. mjesto rangirano je ovisništvo mladih o teškim drogama, na 13. mjesto ovisništvo o alkoholu, a na 17. (posljednje) mjesto ovisništvo mladih o duhanu. 4

Škola i školski prijatelji važni su u razvoju djeteta gotovo kao i roditelji i roditeljski odgoj. „Budući da je školsko razdoblje ono u kojem na vrijednosne sudove djece otprilike podjednako utječe obitelj i škola i sve vezano uz školu, roditeljima bi bilo praktično na neki se način priključiti procesu koji prolazi dijete.“ 5 Na takvom i sličnim mišljenjima autori programa „Dobro nije što se puši, guta, pije“ bazirali su uključivanje roditelja u ciklus edukacije o prevenciji ovisnosti.

Istraživanja koja se provode u Europi u sklopu projekta ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs) obuhvaćaju niz zemalja a među njima i Hrvatsku. Istraživanja koja su provedena 1995., 1999., 2003. i 2007. godine, na uzorku od 5000 učenika u svakom istraživanju, upućuju na porast konzumacije sredstava ovisnosti osim marihuane i ecstasy-ja koja je u laganom padu.

Tablica 1: Odabrani pokazatelji navike pušenja, konzumiranja alkohola i opojnih droga iz ESPAD istraživanja

ISPITIVANA NAVIKA	GODINA ISTRAŽIVANJA (rezultati su izraženi u postocima %)							
	1995.		1999.		2003.		2007.	
	M	Z	M	Z	M	Z	M	Z
Pušenje barem jedne cigarete u posljednjih mjesec dana (I. razred srednje škole)	26	19	27	22	30	28	38	37
Opijanje 3 i više puta u životu	30	11	35	19	45	26	38	23
Pijenje alkohola 6 ili više puta u posljednjih 30 dana (više od 1 piva) I. razredi	13	4	15	6	28	15	30	16
Pijenje alkohola 6 ili više puta u posljednjih 30 dana (više od 1 piva) II. razredi					35	18	40	19
Konzumiranje marihuane I. razredi	12	5	18	12	24	17	20	15
Konzumiranje marihuane II. razredi					35	29	30	27
Uporaba ecstasy-ja	4	2	4	2	5	4	4	2

Rezultati ovog istraživanja ne trebaju previše iznenaditi ako se zna da su pušenje i pijenje alkohola prihvaćen oblik ponašanja. Tako Sakoman⁶ kaže „ Za razliku od uživanja ilegalnih droga, u našoj kulturi, (umjereno) pijenje alkohola i napitaka s kofeinom izrazito je rašireno kao prihvatljiv oblik ponašanja i lako dostupan izvor ugone“. Isti autor navodi da u Hrvatskoj povremeno i umjereno konzumira alkohol oko 90 % osoba starijih od 15 godina, da je oko 10-15% odraslih muškaraca i 3-5% žena ovisnih o alkoholu, te da je 50% odraslih muškaraca i oko 30 % žena ovisno o nikotinu (cigaretama).

Prema podacima PU Zagrebačke u 2006. godini bilo je evidentirano 205 kaznenih djela vezanih za zlorabu dok ih je u 2007. godini evidentirano 202 kaznena djela ili 1,5% manje nego 2006. godine.⁷

Međutim, ne postoji evidencija o broju krivičnih djela učinjenih pod utjecajem alkohola (vožnja u pijanom stanju nije uvijek krivično djelo), niti se vode posebne grupe krivičnih djela učinjenih pod utjecajem alkohola protiv maloljetnika, obitelji ili teške krađe.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je:

- putem anonimnih anketa provedenih tijekom tri godine , utvrditi pojavnost konzumiranja alkohola, cigareta i opojnih droga u populaciji polaznika šestih razreda osnovnih škola, te ga usporediti sa istraživanjima ESPAD-a.
- rangirati pojavnosti konzumacije pojedinih sredstava ovisnosti u ciljanoj populaciji
- predložiti mjere za poboljšanje prevencije ovisnosti o duhanu, alkoholu i opojnim drogama

ISPITANICI I METODE

U ovom istraživanju korištena je metoda:

- anonimna anketa provedena u šestim razredima osnovnih škola u Zagrebačkoj županiji

Anketa je grupirana u četiri skupine pitanja i to :

- skupina I. Pitanja o konzumaciji cigareta,

- skupina II. Pitanja o konzumaciji alkoholnih pića

- skupina III. Pitanja o konzumaciji opojnih droga

- skupina IV. Pitanja o saznanju djelovanja sredstava ovisnosti.

Obrada anketa je uključivala:

- određivanje udjela svakog odgovora i njihovo rangiranje prema učestalosti izraženo u postotku od ukupnog postotka

- analizu pojedinih odgovora i komparaciju unutar tri promatrane godine provođenja anketa

REZULTATI

I. Anketom je bilo obuhvaćeno 2.928 učenica i učenika šestih razreda iz 17 osnovnih škola u Zagrebačkoj županiji. Broj ispitanika otprilike je podjednako obuhvatio anketirane u gradskim i ruralnim sredinama. Anketa je bila dobrovoljna i anonimna, tako da nije tražen pristanak nekog etičkog povjerenstva, a i sam program je dobio suglasnost i pozitivno mišljenje za njegovo provođenje Povjerenstava za prevenciju zloraba opojnih droga Zagrebačke i Krapinsko - zagorske županije, Ureda za suzbijanje zlorabe opojnih droga Vlade Republike Hrvatske i Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske.

Tablica 2.: Anketa I. - pitanja o konzumaciji cigareta

I SKUPINA PITANJA				
PITANJE	ODGOVOR	Sk.g. 2005/ 2006	Sk.g. 2006/ 2007	Sk.g. 2007/ 2008
1. Jesi li pokušao/la pušiti cigarete?	a) da b) ne	a) 31 b) 69	a) 41 b) 59	a) 29 b) 71
2. Ako da, sa koliko godina?	a) 4-8 g. b) 9 c) 10 d) 11 e) 12 f) 13 g) 14 h) ne znam	a) 18 b) 6 c) 12 d) 12 e) 19 f) 26 g) 16 h) 3	a) 21 b) 2 c) 13 d) 20 e) 22 f) 18 g) 3 h) 1	a) 28 b) 7 c) 19 d) 29 e) 13 f) 4 g) / h) /
3. Ako pušiš, je li to:	a) povremeno b) vikendom c) svakodnevno d) samo jednom	a) 76 b) 7 c) 14 d) 3 Ukupno je nastavilo pušiti 11 od 100%	a) 85 b) 7,14 c) 7,86 d) 3 Ukupno je nastavilo pušiti 10 od 100%	a) 78 b) 9 c) 4 d) 9 Ukupno je nastavilo pušiti 9 od 100%
4. Ako pušiš svakodnevno, koliko cigareta?	a) do 5 b) između 5 i 15 c) više od 15	a) 87 b) 8 c) 5	a) 90 b) 8 c) 2	a) 88 b) 12 c) /
5. Jesu li roditelji saznali da pušiš?	a) da b) ne	a) 31 b) 69	a) 31,58 b) 68,42	a) 44 b) 56
6. Puše li i oni?	a) da b) ne	a) 54 b) 46	a) 57 b) 43	a) 48 b) 52
7. Po tvom mišljenju, na kojim mjestima mladi najviše puše cigarete?	a) stan, kuća b) škola c) ulica d) kafić e) disco club	a) 2 b) 16 c) 27 d) 27 e) 28	a) 2 b) 21 c) 21 d) 28 e) 28	a) 2 b) 13 c) 31 d) 28 e) 26

a.) Utvrđivanje učestalosti konzumacije cigareta

Od ukupno 2.928 anketiranih učenica i učenika njih 999 je pokušalo- probalo pušiti cigarete ili njih

34,11%.

Od anketiranog broja njih 298 puši stalno ili povremeno te se smatraju pušačima, odnosno njih 10,17%. Od tog broja njih preko 80% puši povremeno, a preko 85% onih koji su izjavili da puše, puše do 5 cigareta dnevno.

Oko 65% roditelja djece koje puše ne znaju da im djeca puše, a 53% roditelja anketiranih učenika i sami su pušači. Na pitanje gdje najviše puše samo 2% odgovara da je to kod kuće dok podjednako, oko 28 % anketiranih odgovara da je to u kafiću ili disco klubu

Tablica 3.: Anketa II. - pitanja o konzumaciji alkoholnih pića

II skupina pitanja				
PITANJE	ODGOVOR	Sk.g. 2005/2006 u %	Sk.g. 2006/2007 u %	Sk.g. 2007/2008 u %
1. Jesi li pokušao/la piti alkoholna pića?	a) da b) ne	a) 61 b) 39	a) 62 b) 38	a) 56 b) 44
2. Ako da, sa koliko godina?	a) do 10 g. b) 11 c) 12 d) 13 e) 14	a) 21 b) 11 c) 19 d) 21 e) 28	a) 51 b) 32 c) 14 d) 2 e) 1	a) 49 b) 20 c) 21 d) 10 e) /
3. Ako piješ, da li je to:	a) povremeno b) vikendom c) svakodnevno d) samo jednom	a) 83 b) 11 c) 0,4 d) 5,6	a) 75 b) 23 c) 1 d) 1	a) 89 b) 8 c) 2 d) 1
4. Ako piješ, koliko?	a) 1 čaša b) 2-4 čaše c) 5 i više čaša	a) 77 b) 16 c) 7	a) 80 b) 18 c) 2	a) 87 b) 13 c) /
5. Da li su roditelji saznali da piješ?	a) da b) ne	a) 46 b) 54	a) 52 b) 48	a) 37 b) 62
6. Da li oni piju?	a) da b) ne	a) 54 b) 46	a) 60 b) 40	a) 48 b) 52
7. Ako piješ, da li je to:	a) povremeno b) vikendom c) svakodnevno d) kod prijatelja e) na zabavi	a) 77 b) 17 c) 4 d) 0,4 e) 1,6 Nastavilo piti 30 od 100 učenika	a) 75 b) 19 c) 3 d) 1,5 e) 1,5 Nastavilo piti 32 od 100 učenika	a) 79 b) 16 c) 5 d) / e) / Nastavilo piti 51 od 100 učenika
8. Gdje si prvi puta pio/la alkoholna pića?	a) u roditeljskom domu b) u kafiću c) u školi d) kod prijatelja e) na zabavi	a) 78 b) 18 c) 3 d) 0,2 e) 0,8	a) 81 b) 11 c) 1 d) 3 e) 4	a) 84 b) 12 c) 1 d) 1 e) 2
9. Ako piješ, kako na tvoje pijenje reagiraju prijatelji?	a) podržavaju te b) pridružuju ti se c) odgovaraju te od pijenja d) ne reagiraju	a) 20 b) 42 c) 37 d) 1	a) 8,6 b) 30 c) 39 d) 22,4	a) 13 b) 25 c) 57 d) 5
10. Ako piješ, da li je to:	a) žestoko piće b) pivo c) vino	a) 12 b) 55 c) 33	a) 11 b) 54 c) 35	a) 9 b) 54 c) 37
11. Na kojem se mjestu, prema tvom mišljenju, najviše pije alkohol?	a) stan, kuća b) disco club c) kafić d) ulica e) škola f) kod prijatelja	a) 5 b) 40 c) 40 d) 11 e) 3 f) 1	a) 5 b) 38 c) 41 d) 13 e) 3 f) /	a) 5 b) 36 c) 42 d) 15 e) 2 f) /

b. Utvrđivanje učestalosti konzumacije alkoholnih pića

- od 2.928 anketiranih njih 60% ili 1.757 anketiranih izjavilo je da je pokušalo piti alkoholna pića, dok 40% ili 1.171 njih nije pokušalo piti alkoholna pića.

- 82% anketiranih koji su izjavili da su pokušali piti alkoholna pića, izjavljuje da povremeno piju alkoholna pića, uglavnom do 1 čaše (pivo?). 81 % onih koji su pokušali piti alkoholna pića prvi put su probali piti u roditeljskom domu.

- 35,28% ili 1033 ukupno anketiranih osoba izjavilo je da je nastavilo povremeno ili svakodnevno piti.
- 54% anketiranih izjavilo je da im roditelji piju, s tim da se nije pravila gradacija između pijenja manjih količina alkoholnih pića ili opijanja, odnosno alkoholizma. Najčešće se pije pivo, u 54% slučajeva, vino u 35 % slučajeva pije se vino dok ostalo otpada na žestoka pića.
- preko 80% anketiranih smatra da se najviše piju alkoholna pića u kafićima i disco club-u , dok 5 % (u sve tri generacije ispitanika) smatra da se najviše pije kod kuće.
- od onih koji su pokušali piti alkoholna pića 45% njihovih roditelja je saznalo za pijenje, dok 55% roditelja nije primijetilo ili saznalo da su im djeca pokušala piti.

Tablica 4.: Anketa III. – pitanja o konzumiranju opojnih droga

III skupina pitanja				
PITANJE	ODGOVOR	Sk.g. 2005/2006 u %	Sk.g. 2006/2007 u %	Sk.g. 2007/2008 u %
1. Jesi li probao/la bilo koju vrstu opojnih droga?	a) da b) ne	a) 0,3 b) 99,7	a) 0,2 b) 99,8	a) 0,17 b) 99,83
2. Ako nisi, da li bi htio probati?	a) da b) ne	a) 2 b) 98	a) 2 b) 1	a) 1 b) 99
3. Da li sada uzimaš drogu?	a) da b) ne	a) 0,2 b) 99,8	a) 0,2 b) 99,8	a) 0,17 b) 99,83
4. Ako uzimaš, koliko često?	a) svakodnevno b) vikendom c) 1-3 puta mjesečno	a) 0 b) 33 c) 64	a) 0 b) 30 c) 70	Nitko nije odgovorio
5. Tko ti je prvi puta ponudio?	a) sam/a sam tražio/la b) prijatelj c) relativno ili potpuno nepoznata osoba	a) 0 b) 64 c) 36	a) 30 b) 60 c) 10	a) 40 b) / c) 60
6. Gdje ti je droga prvi puta ponuđena?	a) u kafiću b) u disco club-u c) na privatnoj zabavi d) u školi	a) 24 b) 24 c) 37 d) 15	a) 21 b) 20 c) 59 d) /	a) 40 b) 30 c) 30 d) /
7. Na kojim od navedenih mjesta se, prema tvom mišljenju, najviše uzima droga?	a) stan, kuća b) disco club c) kafić d) ulica e) škola	a) 2% b) 44% c) 14% d) 34% e) 6%	a) 4% b) 46% c) 12% d) 35% e) 3%	a) 6 b) 50 c) 9 d) 34 e) 1
8. Kako bi ti reagirao/la kada bi saznao/la da tvoj prijatelj uzima drogu?	a) ne tiče me se b) podržao/la bih ga u tome c) pokušao/la bih ga odvratiti d) potražio/la bih pomoć stručne osobe e) pozvao/la bih policiju ili roditelje prijatelja	a) 12 b) 10 c) 57 d) 30 e) 1	a) 8 b) 10 c) 52 d) 26 e) 4	a) 4 b) 10 c) 50 d) 30 e) 6

c. Utvrđivanje učestalosti konzumacije opojnih droga

Od ukupnog broja anketiranih njih 0,22% ili 6 učenika izjavilo je da je probalo konzumirati opojne droge, a njih preko 99% nije probalo, dok 98% anketiranih izjavljuje da ne bi željelo probati opojne droge.

Prema mišljenju anketiranih opojne droge se najviše konzumiraju u disco club-ovima i na ulici, dok se najmanje uzima u kući ili u školi.

Kad bi saznali da se neki njihov prijatelj ili prijateljica uzima drogu njih preko 50% pokušalo bi ga/nju odgovoriti od konzumacije, dok njih 8% smatra da ih se takav slučaj ne tiče.

Tablica 5.: Anкета IV. - pitanja o poznavanju djelovanja sredstava ovisnosti

IV skupina pitanja				
PITANJE	ODGOVOR	Sk.g. 2005/2006 u %	Sk.g. 2006/2007 u %	Sk.g. 2007/2008 u %
1. Smatraš li da znaš dovoljno o djelovanju sredstava ovisnosti?	a) da b) ne	a) 58 b) 42	a) 55 b) 45	a) 49 b) 51
2. Gdje si stekao/la ta znanja?	a) od prijatelja b) u školi c) iz literature d) na internetu	a) 13 b) 57 c) 16 d) 14	a) 15 b) 56 c) 12 d) 17	a) 15 b) 54 c) 14 d) 17
3. Da li si razmišljao/la o sebi, o tome što i na koji način želiš postići u životu?	a) često b) povremeno c) vrlo rijetko d) nikada	a) 44 b) 39 c) 10 d) 7	a) 40 b) 38 c) 11 d) 11	a) 39 b) 38 c) 11 d) 12

d. Utvrđivanje znanja o djelovanju sredstava ovisnosti

Pedeset četiri procenta (54%) ispitanika smatra da zna dovoljno o djelovanju sredstava ovisnosti, većina je ta saznanja stekla u školi. Oko 40 % anketiranih često razmišlja o sebi, o tome što i kako to žele postići u životu, dok o svojoj budućnosti ne razmišlja njih oko 10%.

II. Rangiranje pojavnosti konzumacije pojedinih sredstava ovisnosti u ciljanoj populaciji

Analizom anketa i odgovora na pojedina pitanja pojavnost pojedinih oblika ovisnosti rangiraju se slijedeće:

1. Pijenje alkoholnih pića (probalo ili pije 60% anketiranih)
2. Pušenje cigareta (probalo ili puši 34,11 % anketiranih)
3. korištenje opojnih droga (probalo je ili konzumira 0,22% anketiranih)

III. Prijedlog mjera za poboljšanje prevencije ovisnosti o duhanu, alkoholu i opojnim drogama

Zagrebačka županija je putem Skupštine i Poglavarstva Zagrebačke županije utvrdila i donijela Županijsku sliku zdravlja, odredila prioritete djelovanja u prevenciji te donijela Plan za zdravlje kojim se operativno obrađuju i razrađuju šest prioriteta u prevenciji zdravlja, među kojima je i javno zdravstveni problem ranog pijenja kod mladih osoba. Na temelju tog segmenta plana za zdravlje može se izraditi prijedlog mjera poboljšanje prevencije ovisnosti, odnosno akcijski plan za prevenciju konzumacije duhanskih proizvoda, alkohola i opojnih droga. Akcijski plan s prijedlogom mjera, rokovima, nosiocima aktivnosti i izvorima financiranja mogao bi izgledati slijedeće:

Ciljevi plana

a) Kratkoročni cilj

- zaustaviti povećanje, odnosno postotak konzumenata cigareta, alkoholnih pića i opojnih droga kod učenika u osnovnim i srednjim školama. Rok - kontinuirano.

b) Dugoročni cilj

- kontinuirano provoditi programe prevencije ovisnosti o cigaretama, alkoholu i opojnim drogama u osnovnim i srednjim školama

- smanjiti broj konzumenata cigareta, alkoholnih pića i opojnih droga kod učenika u osnovnim i srednjim školama za 20%. Rok do 2013. godine.

Suradnici (partneri)

- Zagrebačka županija
- Gradovi i općine
- Zavod za javno zdravstvo
- Savjetovališta za prevenciju ovisnosti
- Centri za socijalnu skrb
- škole (ravnatelji, nastavno osoblje)
- roditelji, učenici
- vjerske zajednice
- Klubovi liječenih alkoholičara
- udruge

- obiteljski liječnici, liječnici školske medicine, educirani edukatori
- općinska i Županijsko državno odvjetništvo
- MUP – Policijska uprava Zagrebačka

Organizatori provođenja plana

- Upravni odjel za zdravstvo i socijalnu skrb
- Zavod za javno zdravstvo Zagrebačke županije
- Škole
 - Policijska uprava Zagrebačka

Intervencije

- edukacija mladeži, roditelja, nastavnog osoblja kroz provođenje edukativnih programa te drugi oblici edukacije (radionice, učenje uloga u obitelji, tečajevi komunikacije, rad na vrijednostima, samopouzdanju, konflikti i način rješavanja konflikta, definicija problema, stres i način rješavanja stresa, definiranje životnog cilja, mogućnost izbora)
 - ponuda alternativnih programa provođenja slobodnog vremena
- detekcija rizičnih skupina (depresivni poremećaji, poremećaji ponašanja i učenja, zlostavljeni, agresivni, povučeni, djeca alkoholičara, delikventi, konzumenti) i rad sa njima
- udruge mladih (samopomoć), dječje grupe potpore, razred kao terapijska zajednica, osnivanje udruga specifičnih po tome što bi uključivali mlade konzumente (koji nisu razvili ovisnost)
 - briga za djecu koja ne završavaju školovanje
 - pridobivanje medija - informiranje opće populacije, poticanje zdravih stilova življenja
 - kontrole pridržavanja zakonske regulative

Edukacija mladeži, roditelja, nastavnog osoblja

- provođenje preventivnog programa za škole „Dobro nije što se puši, guta, pije“
- izrada novog preventivnog programa za osnovne i srednje škole za slijedeću školsku godinu od strane zavoda za javno zdravstvo - služba za školsku i sveučilišnu medicinu
- staviti naglasak na alkoholizam i pušenje prilikom roditeljskih sastanaka i predavanja koja u školama provode liječnici školske medicine
- odabir tema od strane škola
- dogovor termina radionica s predavačima i školama
- upućivanje predstavnika nevladinih udruga u problematiku i ponuđene teme
- održavanje inicijalnih sastanaka po općinama s partnerima
- upućivanje partnera u problematiku i njihovu ulogu u procesu uz raspodjelu konkretnih zaduženja
- analiza postignutih rezultata i izvješća pojedinih partnera
- medijska najava
- snimanje potrebe na terenu (među učenicima)
- osiguravanje potrebnog prostora
- osiguravanje potrebnih materijalnih sredstava
- osiguravanje potrebnih financijskih sredstava
- osiguravanje dovoljnog broja izvršilaca

Izvršiocu pojedinih zadaća

- liječnici školske medicine
- Policijska uprava Zagrebačka
- škole
- nevladine udruge
- stručni suradnici u školama, nastavno osoblje

Kontrole pridržavanja zakonskih propisa koji se odnose na točenje alkoholnih pića i prodaje cigareta maloljetnim osobama

- uključiti nadležna tijela Županije u kontrolu provedbe propisa koji zabranjuju točenje alkohola maloljetnim osobama
- sastanak sa inspektorima
- određivanje kontakt osobe za medije i broj telefona na koji građani mogu uputiti prijave
- obrada prijava građana o nepravilnosti i nepridržavanju zakonskih propisa točenja i prodavanja alkoholnih pića maloljetnicima, odnosno dostava MUP-u dojava o mjestima raspačavanja opojnih droga
- izlasci na teren, uključivanje kontakt - policajca u prevenciju
- uključivanje medija u izlaske na teren
- kontinuirano podnošenje izvješća o radu inspektora
- utvrđivanje sankcija ugostiteljskim objektima i prodavaonicama koji se ne pridržavaju propisa

Izvršiocu pojedinih zadaća

- nadležna inspekcija
- MUP – Policijska uprava Zagrebačka
- Financiranje aktivnosti
- proračun Zagrebačke županije

- proračuni gradova i općina
- donacije

Kontrola izvršenja aktivnosti

- izvješća kontakt osoba, službe za prevenciju ovisnosti i klubova liječenih alkoholičara (broj članova, broj detektiranih, odaziv, redovitost dolazaka)
- Stručni tim za izradu Županijske slike zdravlja
- Podnošenje izvješća županijskom Poglavarstvu i županijskoj Skupštini

RASPRAVA

Uspoređujući dobivene rezultate anketa po godinama provođenja ne primjećuje se veće odstupanje u postocima danih pojedinih odgovora, osim kod pitanja „da li si pokušao pušiti cigarete“ gdje je odgovor „da“ kod 41% ispitanika u šk.god. 2006/2007 dok je u ostalim školskim godinama provođenja ankete odgovor bio 31% u 2005/06 odnosno 29 % u 2007/2008 godini. Za navedena odstupanja u rezultatima nemamo jasno objašnjenje, tim više što je kod pojavnosti pijenja alkoholnih pića rezultat ankete unutar 6% odstupanja, ili kod odgovora na pitanje oko konzumacije opojnih droga gdje u sve tri anketirane generacije odgovor je u postotak identičan.

Rezultat provedene ankete gotovo se podudara sa rezultatima istraživanja Zavoda za javno zdravstvo Virovitičko - podravske županije koji su proveli anonimnu anketu među učenicima 6. razreda u 2005. i 2006. godini, a koji se odnosi na učestalost pušenja cigareta. Prema njihovim rezultatima „ prema njihovoj vlastitoj percepciji 10 % njihovih kolega konzumira sredstva ovisnosti najčešće cigarete, marihuanu i ecstasy“.8

U promatranoj dobnoj skupini gdje su ispitanici između 12 i 14 godina starosti, a velika većina ih ima 13 godina, te se nalaze u razvojnoj fazi života koja se još naziva preadolescencija, a u kojoj se mlada osoba postupno privikava na promjene u vanjskom izgledu svog tijela, uočava se čuvstvena nestabilnost te dolazi do promjena na planu ponašanja koje se mijenja 9 . U ovoj dobi mlada osoba spremna je i podložna probati i neka do tada „ tabu“ iskustva kao pokušaj pijenja alkoholnih pića i prvo opijanje, pušenje pred društvom da se „ napravi važni i odrasli“, te niz drugih promjena u ponašanju uključujući i spoznaju seksualnosti i prvih mladenačkih ljubavi. „Samopoštovanje je osjećaj samo- kompetencije i samo-vrednovanja. Nisko samopoštovanje uzrok je ovisnosti, delikventnog ponašanja te tjeskobe koja je, opet, osnova cjelokupne psihopatologije.“10

U navedenoj dobi počinje se s prvim izlascima pa većina ispitanika koji puše i piju isto čine povremeno, a u toj povremenosti vikend zauzima značajniju priliku za piće i cigaretu. Isto tako vikendom se i mlade osobe koje su u anketi odgovorile da konzumiraju opojne droge češće odlučuju za drogiranje, iako je, na svu sreću, broj onih koji se u promatranoj dobi drogiraju manji od 1 % (točnije 0,22%), odnosno prema rezultatima anketa 6 mladih osoba se povremeno drogira opojnim sredstvima.

Većina osoba obuhvaćenih anketom, više od 50 % njih, probalo je piti ili pušiti u dobi do 12 godina starosti što upućuje da se radi o eksperimentiranju. Ovakva teza pogotovo ima uporište kad se pogledaju rezultati ankete koji kažu da preko 80 % ispitanika koji su probali piti alkoholna pića prvi put probali alkohol u roditeljskom domu. U isti kontekst mogao bi se staviti i podatak da preko 50% roditelja anketiranih puši, a prema odgovorima anketiranih približno isti postotak ih i pije.

Samom anketom nije bilo obuhvaćeno pitanje da li su nekog od ispitanika roditelji poticali na pušenje, odnosno gdje su prvi put zapalili cigaretu jer se pretpostavlja da roditelji čak ni iz „ štosu“ ne potiču djecu na pušenje. Drugačija je slika oko pijenja gdje roditelj iz tradicijskih razloga daje djetetu da pije manje količine alkoholnih pića uz vjerojatno kakvu , po njemu šaljivu, dosjetku tipa „ daj si malo popi, budu ti dlake narasle i sl.“ Veliku „prednost“ pijenju u promatranoj životnoj dobi daju i mediji, naročito televizija u doba nogometnih događanja gdje cijela nacija bruji o „žujinim zakonima“, sloganima „zabava počinje ovdje“, „pije se lagano“ i slično.

Učenice i učenici šestih razreda koji su bili subjekti anketiranja, u 54% odgovora navode da dovoljno znaju o djelovanju sredstava ovisnosti. Prvenstveno se to misli na

djelovanje opojnih droga, dok se oko lošeg djelovanja cigareta i alkohola u velikoj mjeri šuti. To je i razumljivo s obzirom da sve države, pa tako i Hrvatska, imaju dozvoljena i zabranjena sredstva ovisnosti pod kojima se duhan i duhanske prerađevine te alkoholna pića smatraju legalnim sredstvima, prodaju se u trgovinama restoranima i drugdje, dok su opojne droge svrstane, u većini zemalja, u zabranjena i zakonski sankcionirana sredstva ovisnosti. Iako je prodaja navedenih proizvoda zabranjena mlađima od 18 godina, a postoji kvalitetan zakon koji regulira ovo područje, može se reći da je zapravo problem u njegovu provođenju.

Tako Thaller11 navodi“ Alkohol je najraširenija i najdostupnija psihoaktivna tvar, čija je zloraba socijalno prihvaćena. Devedeset posto osoba u Europi i SAD-u tijekom života je pilo alkoholna pića, a u oko 30 posto njih nastaju alkoholom uzrokovani poremećaji. Visoka prevalencija zlorabe alkohola i ovisnosti o alkoholu izravno je proporcionalna s pijenjem alkohola, što je ključ svake psihijatrijske ili šire medicinske evaluacije. Gotovo svaki klinički problem može se dovesti u vezu sa zlorabom alkohola, ovisnosti, intoksikacijom ili apstinentskim sindromom.“

Nacionalna strategija suzbijanja zlorabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj razradila je čitav niz

akcija i mjera za prevenciju i liječenje ovisnika o opojnim drogama, dok na nivou Hrvatske ne postoje akcijski planovi ili strategije za suzbijanje pijenja alkoholnih pića i cigareta iako, kad bi se uzela društvena šteta koja nastane prekomjernim konzumiranjem alkohola i cigareta, mislimo na troškove liječenja pa čak i gubitak života i nastale materijalne štete, ove dvije „legalne“ ovisnosti u mnogočemu nadmašuju negativne učinke ovisnosti o opojnim drogama.

U 2006. godini u Hrvatskoj se 90 smrtnih slučajeva veže uz opojne droge, od kojeg broja je uzrok smrti u 31 slučaj predoziranje heroinom, u 17 slučajeva predoziranje metadonom, a isto toliko smrtnih slučajeva je bilo uslijed predoziranja drugim opijatima, 2 samoubojstva itd.¹² U isto vrijeme svjedoci smo svakodnevne pogibelji u prometnim nesrećama osoba koje su skrivile ili su sudjelovale u nesrećama pod utjecajem alkohola. Prema podacima PU Zagrebačke u 2006. godini na području Zagreba i Zagrebačke županije smrtno je stradalo 49 osoba (67 u 2007. godini), 240 osoba je bilo teže a 1.413 osoba je lakše ozlijeđeno. Međutim iz izvješća se ne vidi koliko je smrtno stradalih odnosno povrijeđenih osoba bilo zbog vožnje u alkoholiziranom stanju, nema podataka o broju kaznenih djela učinjenih pod utjecajem alkohola niti koliko je od 34.465 prometnih prekršaja sankcionirano zbog vožnje pod utjecajem alkohola. Također nisu nam dostupni podaci o novčanom iznosu materijalnih šteta nastalih u prometu uslijed vožnje pod utjecajem alkohola, a isto se odnosi i na nematerijalne štete. Skoro svakodnevno se u dnevnom tisku objavljuju tekstovi sadržaja sličnog ovom „ Je li tragediji, osim neiskustva 17-godišnjaka kumovao i alkohol, policija još nije utvrdila“¹³. U istom broju novina navode se podaci o broju ovisnika u Hrvatskoj (nepoznat izvor podataka) koji kažu da je 50.000 ovisnika o drogama a 240.000 ovisnika o alkoholu, te se navodi još nedovoljno istražen oblik ovisnosti- kocka. Prema ovim podacima 200.000 osoba ovisno je o kocki, ali to nije tema ovog rada.

Još nejasniji su podaci o broju osoba koje su umrle uslijed „pušačkih bolesti“, te se ne može znati koliko osoba u Hrvatskoj puši, te koliko pušača koristi usluge zdravstvene zaštite zbog posljedica pušenja (bronhitis i sl. kao posljedica pušenja).

Reklamiranje duhanskih proizvoda je zabranjeno, pa makar bilo i prikriveno („ Pozdrav iz Rovinja“), međutim zakonodavac je reklamiranje piva i vina legalizirao uvrštavajući iste u prehrambene proizvode, dok se povremeno javljaju i reklame za žestoka pića (Martini).

Moglo bi se reći da država potiče pijenje i pušenje, naravno neizravno, dozvoljavajući reklamiranje pića koja u sebi sadrže alkohol, tim više što su najizdašniji porezni prihodi države upravo iz cijene alkoholnih pića (porezi, akcize, posebni porezi) i cigareta, koji uz benzin i poreze na dohodak, prema našem mišljenju, predstavljaju glavni izvor prihoda središnje države.

Thaller 14 navodi da je alkoholizam zacijelo najčešća bolest ovisnosti, a da među zdravstvenim problemima alkoholizam zauzima treće mjesto, odmah iza bolesti kardiovaskularnog sustava i malignih neoplazmi. Također navodi da je ovisnost o duhanu jedna od najrasprostranjenijih ovisnosti, te da se bez obzira na dokazanu štetnost pušenja na zdravlje, šira društvena zajednica dosad nije primjerenom borila protiv te ovisnosti.

U Hrvatskoj je na snazi Zakon o ograničavanju uporabe duhanskih proizvoda kojim se zabranjuje prodaja duhanskih proizvoda osobama mlađim od 18 godina. Zakonom o trgovini zabranjena je maloprodaja alkoholnih pića i drugih pića koja sadrže alkohol (pivo uključeno) osobama mlađim od 18 godina. Pa otkud onda podaci o prvoj konzumaciji alkoholnih pića u kafićima, odnosno, oko 10% anketiranih koji su izjavili da su pili alkoholna pića, prvo piće su popili u kafiću, kao i da anketirani misle da mladi, preko 27% anketiranih, najviše puše u kafićima.

Uspoređujući rezultate ESPAD-ovog istraživanja može se primijetiti porast broja osoba oba spola koji sve više konzumiraju alkohol i duhanske proizvode. Prema tim podacima 1995. godine 26% muških i 19% ženskih ispitanika izjavilo je da su popušili barem jednu cigaretu u zadnjih mjesec dana, dok je taj postotak u 2007. znatno veći i iznosi 38% za muške i 37 % za ženske ispitanike. Kroz promatranih 12 godina značajno je porastao broj odnosno postotak osoba koje su pušile, a djevojke i mladići su gotovo izjednačeni u konzumaciji cigareta. Konzumacija cigareta kod djevojaka je 2007. u odnosu na 1995, godinu gotovo udvostručena.

Sličan postotak, odnosno dupli rast konzumacije alkohola bilježi se kod djevojaka gdje je sa 11% njih koje su se opile više od tri puta u životu, opijanje u 2007. godini naraslo na 23% .

Rezultati pijenja alkohola u prvim razredima srednjih škola, koji su najbliže našem anketiranom uzorku, još su porazniji. Tako je više od jednog piva, šest puta i više, unutar mjesec dana 1995. popilo 13% muških i 4% ženskih ispitanika, dok je 2007. godine taj „ rezultat“ postiglo 30% muških i 16 % ženskih ispitanika, odnosno djevojčice su povećale svoju konzumaciju za 400 %.

Prema istom istraživanju pojavnost uporabe marihuane porasla je u periodu 1995.- 2007. godina, dok u istom periodu konzumacija ecstasy-a stagnira, odnosno ostala je ista. Konzumacija marihuane imala je svoj vrhunac, u promatranom razdoblju, 2003. godine kad je iznosila 24% kod muških i 17% kod ženskih ispitanika (I. razredi) u odnosu na 1995. kad je iznosila 12 odnosno 5%. Od 2003. bilježi se pad konzumacije za 45% kod muških i 2% kod ženskih ispitanika.

„ Niti preciznim mjerenjima niti do sada poznatom metodologijom, nije moguće utvrditi koji su to razlozi ili faktori koji dovode do pojave ovisnosti (postoji čitav niz teorija i čitav niz neslaganja oko bitnih faktora). Sukladno tome ne postoji niti metodologija kojom bi se moglo utvrditi koji postupak i u kojem ga je potrebno primijeniti da ne dođe do pojave ovisnosti,...“¹⁵ . Uvažavajući navedenu tezu

smatramo da je edukacija i prevencija jedini način kojim trena pristupati ovisnostima, jer svi ovisnici su jednom bili „neovisni“.

Prevencija svih ovisnosti trebala bi početi još u najranijoj dobi, u dječjim vrtićima i „maloj školi“, nastaviti se kroz osnovnu školu pogotovo u višim razredima, te kroz cijelo srednjoškolsko obrazovanje. Ulaskom u punoljetnost ne prestaje potreba za prevencijom, praktički prevencija ovisnosti traje cijeli život.

Autori programa „Dobro nije što se puši, guta, pije“ svjesni su da svojim programom i djelovanjem educiranih edukatora u osnovnim školama neće iskorijeniti nastanak i postojanje ovisnosti, jer npr. prekomjerno pijenje je ovisnost, a umjereno ili povremeno pijenje je „hranjenje“ (pivo i vino spadaju u prehrambene proizvode). Ni struka nije jedinstvena u određivanju granice između prekomjernog pijenja i društvene potrošnje. Potrebno je kod svakog pojedinca razviti svijest o njegovoj granici, osvijestiti svaku osobu da kod sebe možemo definirati ovisnost o bilo čemu u onom trenutku kad bez neke supstance ne možemo normalno funkcionirati. Provođenje programa „Dobro nije što se puši, guta, pije“ ima za cilj podići dobnu granicu prvog konzumiranja alkohola i cigareta, dok nastoji potpuno eliminirati eksperimentiranje sa opojnim drogama. Ako se i krene u konzumaciju sredstava ovisnosti, neka to bude što kasnije, odnosno ukoliko djeca imaju potpune informacije o štetnosti pojedinih sredstava ovisnosti a ujedno ih se educira o samopoštovanju i drugim čimbenicima stvaranja slike o sebi i drugima, veća je mogućnost da ne počnu iste konzumirati.

Uspoređujući podatke ESPAD- ovog istraživanja sa našim istraživanjem pojavnosti ovisnosti, uz prihvaćanje činjenice da je razlika između promatranih istraživanja tri godine što je svakako značajno za komparaciju rezultata istraživanja, vidljivo je da se početak pušenja povećava sa godinama starosti ispitanika, da se grupi od 10% „ pušača“ u 6. razredu priključuje još dvadesetak % novih pušača i kod te ovisnosti je najveći skok kako djeca postaju mladi ljudi. Kod konzumacije alkohola, u 6. razredima njih 30-ak % pije, dok je prema ESPAD-ovom istraživanju taj uprosječni postotak 23% u prvim razredima, dok je ukupno 30,5% anketiranih u 2007. godini izjavilo da se opilo više od tri puta u životu. Iako naša pitanja nisu u potpunosti identična ESPAD-ovim može se reći da povremeno pijenje značajno ne raste kako ispitanici stare, kao što je slučaj kod pušenja.

Zbog dobne razlike poređenja o konzumaciji marihuane i ecstasy-ja između promatranih grupa nisu moguća, odnosno vidljivo je da djeca, što su starija, sve više konzumiraju ovakva sredstva ovisnosti.

„Radi osiguravanja sustava skrbi o djeci u obitelji, osim navedenog, nameće se i potreba razvoja učinkovitih preventivnih programa i omogućavanja neposrednog rada s djecom, mladima i njihovim roditeljima u cilju sprečavanja diskriminacije, nasilja, zlostavljanja, svih oblika ovisnosti, trgovanja djecom i ljudima i slično.“¹⁶

„Iz godine u godinu novi ovisnici o svim drogama, pa tako i o heroinu, postaju sve mlađi. Prvi kontakti s drogama događaju se u sve mlađoj životnoj dobi i pomiču se već u dob od 14. do 16. godine.“¹⁷

„Slijedom navedenog Vlada Republike Hrvatske je 15.veljače 2006. donijela Akcijski plan suzbijanja zlorabe opojnih droga za 2006.-2009. godinu. Cilj koji se želi postići Akcijskim planom je učinkovito, koordinirano i sustavno suzbijanje zlorabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj, učinkovitija primjena mjera kojima je cilj smanjiti zdravstvene i socijalne posljedice zlorabe droga u društvu, raširenost konzumiranja sredstava ovisnosti u populaciji, posebice među djecom i mladima, unaprijediti mjere zaštite obitelji, kao i uključiti sve segmente društva u aktivnosti vezane uz suzbijanje zlorabe opojnih droga.“¹⁸

Ovih nekoliko citata ima za cilj ilustrirati provođenje i angažiranje države, ureda i pojedinaca na suzbijanju zlorabe opojnih droga, što je svakako hvale vrijedno nastojanje i potreba. Međutim, ne postoji akcijski ili kakav drugi plan za suzbijanje konzumacije cigareta i alkoholnih pića kod mladih osoba, ne spominju se brojke, ne vodi se registar mladih osoba – alkoholičara i stječe se dojam da je problem alkoholizma i pušenja znan, prisutan ali nije medijski interesantan i kao takav nije „podoban“ za akcijske planove, kampanje i druge promotivne aktivnosti. U čemu je problem? Da li u tome što pušenje i alkoholizam nisu javno- zdravstveni problemi? Da li u tome što sav novac ode na prevenciju zlorabe opojnih droga? Ili što smo kao društvo, dakle kao velik broj pojedinaca, i sami suviše tolerantni prema pijenju i pušenju, što zbog naše ovisnosti ili osoba koje su nam bliske pa je u tom smislu i otežano provoditi prevenciju? Ili zato što su posljedice konzumacije opojnih droga vidljivije i to u kraćem vremenskom trajanju u odnosu na alkohol i cigarete? Na ova pitanja ne postoje jednoznačni odgovori, postoje osobe koje piju, puše ili se drogiraju i oni drugi koji to ne čine, ili čine u manjoj, za društvo neopasnoj mjeri. Postoji Mjesec borbe protiv ovisnosti, postoji Dan borbe protiv pušenja, protiv zlorabe opojnih droga, ne znamo da li postoji dan ili sat borbe protiv alkoholizma.

Povremene kampanje koje su ukazivale na problem pušenja i alkohola uglavnom su imale određeni kraći rok trajanja, a uvijek se može postavljati pitanje jesu li bile najbolje koncipirane. Tako je kampanja pod nazivom „Kad piješ ne vozi“ mogla pobuditi sliku da je normalno piti, ali nije onda u redu voziti. Mišljenja smo da je slogan trebao biti „ Kad voziš ne pij“. Normalno je ne voziti a tad se ne smije konzumirati alkohol. Ili „Recite da nepušenju“. Za one koji puše, a na koje je taj slogan uglavnom namijenjen prihvatljiviji bi moto bio „Recite ne pušenju“ jer je kampanja prvenstveno

motivirana prestankom pušenja.

Brojke, istina neslužbene, pokazuju da znatno veći broj odraslih osoba, ali i mladih, u Hrvatskoj puši, pije alkoholna pića u manjoj ili većoj količini nego što konzumira opojne droge za čiju konzumaciju postoji čitav niz podataka, od službenog broja osoba koje se liječe od ovog oblika ovisnosti, predviđaju se i „ crne brojke“ konzumenata opojnih droga, policija vodi posebno statistiku za krivična djela zlorabe opojnih droga,...

Nameće se nužnost izrade akcijskih planova za suzbijanje pušenja i konzumiranja alkoholnih pića, naročito za osobe mlađe životne dobi, naše djece, osiguranje novčanih sredstava za provođenje nacionalnih kampanja i preventivnih programa, na državnoj, županijskoj, gradskoj ili općinskoj i svakoj drugoj razini, uključujući svaku školu i svaki mjesni odbor, za svako dijete, mladu osobu ili „ zrelog čovjeka“ koji ima problema sa ovisnošću o pušenju i prekomjernom konzumiranju alkoholnih pića.

Zagrebačka i Krapinsko-zagorska županija prepoznale su važnost rane prevencije ovisnosti djece o cigaretama, alkoholu i opojnim drogama. Za daljnji iskorak i prevenciju te odvikavanje od nekih oblika „ poroka“ potrebno je osigurati novac. I druge županije locirale su problem pijenja u mladima te ga uvrstile u svoje Slike zdravlja, a i Vladin ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga počeo je prepoznavati važnost problema prekomjernog konzumiranja alkohola u mladima te se opravdano nadamo da će u budućnosti pritisak da se realiziraju ovakvi programi biti još rašireniji i efikasniji na području cijele države.

Doduše, bar dio političkih struktura, „gospodara novca“, još nije spreman umjesto asfaltiranja jedne ceste ili popravka jednog mosta za koje uopće nije upitno da ih treba asfaltirati ili popraviti, taj novac uložiti u prevenciju pušenja i pijenja alkohola, ili u liječenje tih ovisnosti. A po asfaltiranoj cesti ili popravljenom mostu, svi bi to htjeli, trebali bi se voziti trijezni ljudi, koji se ne drogiraju i nemaju respiratornih ili drugih zdravstvenih problema uzrokovanih pušenjem.

Problem konzumacije opojnih droga svakako nije zanemariv, u Hrvatskoj je do kraja 2006. godine registrirano 23.990 osoba liječenih zbog zlorabe droga 19 (oko 0,5 % stanovništva Hrvatske), te i dalje treba nastaviti sa provođenjem borbe protiv zlorabe opojnih droga, ali se nameće nužnost krenuti agresivnije i snažnije u borbu protiv pušenja i alkoholizma, te prevenciju tih ovisnosti pogotovo među školskom populacijom.

ZAKLJUČAK

Na temelju dobivenih rezultata istraživanja u svrhu ostvarivanja ciljeva ovog rada, te na temelju rasprave može se zaključiti sljedeće:

1. 34,11% anketiranih je probalo pušiti cigarete, 60% anketiranih je probalo piti alkoholna pića te je 0,22% anketiranih probalo konzumirati opojne droge
2. 10% anketiranih puši povremeno ili redovito, 35,28% anketiranih povremeno ili redovito pije, a 0,22% anketiranih povremeno konzumira opojne droge
3. ne postoje akcijski planovi na nivou Republike Hrvatske za sprečavanje konzumacije cigareta i alkoholnih pića, pogotovo kod mladih osoba
4. postoje zakonske odredbe o zabrani prodaje cigareta i alkohola te točenju alkoholnih pića osobama mlađim od 18 godina, ali se njihova striktna primjena ne provodi
5. 81% anketiranih koji su izjavili da su pokušali piti alkoholna pića, prvi su put pili u roditeljskom domu što upućuje na zaključak da roditelji toleriraju pijenje svoje djece
6. pojavnost konzumiranja sredstava ovisnosti kod promatrane populacije rangira se : alkohol, cigarete, opojne droge
7. potrebno je izraditi nacionalni i lokalni akcijski plan za prevenciju ovisnosti o cigaretama i alkoholu kod osnovno i srednjoškolske populacije, te osigurati financijska sredstva za provođenje
8. potrebno je zakonom ili podzakonskim aktima odrediti da se određeni postotak proračuna na svim razinama ulaže u prevenciju svih oblika ovisnosti (npr.0,1%) s naglaskom da se novac raspoređuje ravnomjerno na sve oblike ovisnosti (npr. Zakonom je određen minimalni postotak izdvajanja iz proračuna za financiranje Hrvatskog crvenog križa)
9. pijenje alkoholnih pića, naročito piva, postao je prihvaćen način ponašanja u društvu, pivo se normalno reklamira u medijima, cijena je gotovo jednaka bezalkoholnim pićima i dostupno je mladima osobama
10. kontrola ili zabrana večernjih i noćnih izlazaka djece od strane roditelja je sve slabija i nije dovoljna

Osim navedenog može se zaključiti i sljedeće:

1. pojačati napore u što efikasnije iskorištavanje medijskog prostora u borbi protiv svih ovisnosti
2. potaknuti promjenu razmišljanja i percepcije o konzumiranju alkohola i cigareta kao nezdravim i neprihvatljivim oblicima ponašanja.

Literatura:

- 1.Slika zdravlja Zagrebačke županije , Zagreb, Službeni glasnik Zagrebačke županije Broj: 23/03.
2. Županijska slika zdravlja Krapinsko zagorske županije Službeni glasnik Krapinsko-zagorske županije br. 02/05.
3. V.Ilišin,D.Bouillet,D. Potočnik, I. Mendeš: Mladi između želja i mogućnosti, Zagreb,IDI i Zagrebačka županija,2006, 187-207
- 4.Z.Miliša,M.Mavar: Resocijalizacija i prevencija, Zbornik radova stručne konferencije Pula 24.-26.rujna 2006. ,Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, 2006,89-95
- 5.E.Vujević: Droga -opća opasnost,Lukana Split,2000,28-34
- 6.S.Sakoman: Obitelj i prevencija ovisnosti,SysPrint Zagreb, 2002,7,35-36
- 7.Izvješće o stanju i kretanju sigurnosnih pokazatelja u 2007 u Zagrebačkoj županiji, PU Zagrebačka, ožujak 2008.
- 8.M.Venus,V.Šerepac,S.Brlas,E.Koić:Trendovi konzumiranja droga među mladima Virovitičko podravske županije, Zbornik radova stručne konferencije Pula 24.-26.rujna 2006.,Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, 2006,237-245
9. D.Lalić,V.Mardešić,M.Nazor,V.Šandrović-Mucalo: Avanturizam roditeljstva,Liga za borbu protiv narkomanije, Split, 1999,18
- 10.V.Gruden,S.Fabijanić: Samopoštovanjem protiv ovisnosti, Zbornik radova stručne konferencije Pula 19.-22.rujna2004.,Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, 2004,164-169
11. V.Thaller, S.Marušić: Dijagnostičke i terapijske smjernice za liječenje alkoholom uzrokovanih poremećaja,Centar za studije i kontrolu alkoholizma i drugih ovisnosti, Zagreb 2007,1
- 12.Izvješće o provedbi nacionalne strategije suzbijanja zlorabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj u 2006. godini, Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, Zagreb, srpanj 2007.
- 13.Jutarnji list, Zagreb,18.svibnja 2007., 19
14. V.Thaller i suradnici: Psihijatrija, CSCAA ,Zagreb 2004, 142,174-175
15. J.Barbir: Drugo lice jednine, Hrvatsko futurološko društvo, Rijeka,2005.,15
- 16.Nacionalna populacijska politika,Vlada Republike Hrvatske, Zagreb,2006,51
17. D.Klarić: Znanje daje sigurnost,Dvotočka, Zagreb,2007,13
- 18.J.Ivandić:Predstavljanje akcijskog plana suzbijanja zlorabe opojnih droga za 2006.-2009.,II.Nacionalna konferencija: Uloga mladih u Hrvatskom društvu, Bjelolasica,3.-4.srpnja 2006,45-49
19. Izvješće o provedbi nacionalne strategije suzbijanja zlorabe opojnih droga u Republici Hrvatskoj u 2006. godini, Ured za suzbijanje zlorabe opojnih droga, Zagreb, srpanj 2007.
20. ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs) – Europsko istraživanje o pušenju, alkoholu i drogama među učenicima, Izvješće za Republiku Hrvatsku i Grad Zagreb, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Grad Zagreb – Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje, Zagreb 2005.
21. ESPAD (European School Survey Project on Alcohol and other Drugs) – Europsko istraživanje o pušenju, alkoholu i drogama među učenicima, Izvješće za Republiku Hrvatsku i Grad Zagreb, Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Grad Zagreb – Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje, Zagreb 2008.